

EL LLIBRE *QÜESTIONS DE VIDA*
DE MOIXÉ NATAN, JEU DE TÀRREGA
Estudi preliminar, edició crítica i traducció catalana
d'una col·lecció medieval
de proverbis hebreus

Tesi presentada per JOSEP XAVIER MUNTANÉ I SANTIVERI per a
l'obtenció del títol de doctor en Filologia Semítica

ADVERTIMENT. La consulta d'aquesta tesi queda condicionada a l'acceptació de les següents condicions d'ús: La difusió d'aquesta tesi per mitjà del servei TDX (www.tesisenxarxa.net) ha estat autoritzada pels titulars dels drets de propietat intel·lectual únicament per a usos privats emmarcats en activitats d'investigació i docència. No s'autoritza la seva reproducció amb finalitats de lucre ni la seva difusió i posada a disposició des d'un lloc aliè al servei TDX. No s'autoritza la presentació del seu contingut en una finestra o marc aliè a TDX (framing). Aquesta reserva de drets afecta tant al resum de presentació de la tesi com als seus continguts. En la utilització o cita de parts de la tesi és obligat indicar el nom de la persona autora.

ADVERTENCIA. La consulta de esta tesis queda condicionada a la aceptación de las siguientes condiciones de uso: La difusión de esta tesis por medio del servicio TDR (www.tesisenred.net) ha sido autorizada por los titulares de los derechos de propiedad intelectual únicamente para usos privados enmarcados en actividades de investigación y docencia. No se autoriza su reproducción con finalidades de lucro ni su difusión y puesta a disposición desde un sitio ajeno al servicio TDR. No se autoriza la presentación de su contenido en una ventana o marco ajeno a TDR (framing). Esta reserva de derechos afecta tanto al resumen de presentación de la tesis como a sus contenidos. En la utilización o cita de partes de la tesis es obligado indicar el nombre de la persona autora.

WARNING. On having consulted this thesis you're accepting the following use conditions: Spreading this thesis by the TDX (www.tesisenxarxa.net) service has been authorized by the titular of the intellectual property rights only for private uses placed in investigation and teaching activities. Reproduction with lucrative aims is not authorized neither its spreading and availability from a site foreign to the TDX service. Introducing its content in a window or frame foreign to the TDX service is not authorized (framing). This rights affect to the presentation summary of the thesis as well as to its contents. In the using or citation of parts of the thesis it's obliged to indicate the name of the author.

CAPÍTOL 40: SOBRE EL LLINATGE

מ. מְאָמַר הַיָּחַס

[40.1]

1 בְּמִשְׁפָּחוֹת בְּנֵי אָדָם חֲלוּקִים^a / וַיֵּשׁ מֵהֶם לְהוֹצִיא צִיץ וְלִרְקוֹב.^b
2 וַאֲיִן^a פְּלֵא!^b הֲלֹא קָרוֹב לְקִרְחָ^c / אָנוּשׁ^d עֲנֹ^e וְאָח עֲשׂוֹ לִיעֶקֶב?^{f1}

TT P L^M C V Bp J^B J^K B J^S H: [40.1] | 1^a L^M חֲלוּקִי | 1^b B ולקוב | 2^a L^M Bp
וואון | 2^b Bp פלת | J^S פלוב | 2^c L^M וקורח | 2^d L^M איש | 2^e Bp עניו | C עֲנֹ | 2^f
C לִיעֶקֶב.

2¹ Gn 36,14.

Anàlisi: Apariat amb cesura medial. Metre: המרובה. Rima: AA.

Traducció:

*A les famílies dels homes hi ha membres divergents,
i així com n'hi ha que floreixen també n'hi ha que es podreixen.
No te'n meravellis! Que no tenia Córach un parent
que era un home pobre i Jacob, el seu germà Esau?*

[40.2]

1 כָּסִיל דָּמָה בְּנִפְשׁוֹ בְּהִיּוֹת^a מִ-^b / בְּנֵי מִשְׁרָה^c, הֵיּוֹת כְּהֵם^d כְּלִיל^e בָּר.
2 בְּרִמּוֹן יֵשׁ קִלְפָּה^a וְעִסִּיס^b גַּם; / בְּקִנְיָה קֵשׁ, וְהִתְכַּוֵּן וְהִבָּר.

TT P L^M C V Bp J^B J^K B J^S H: [40.2] | 1^a L^M V Bp J^B J^K B J^S H מהיות | C
מְהִיּוֹת | 1^b V Bp J^B J^K J^S H מן | C מן | 1^c L^M משה | 1^d L^M J^K J^S בהם | 1^e V H

בליל || 2^a P V Bp J^B J^K B J^S H קליפה || C קְלִיפָה || 2^b J^K J^S ועתים || Per raons mètriques vocalitzem aquestes paraules de manera diferent a com els pertocaria, veg. Ct 8,2 || C וְעֵסִים.

Anàlisi: Apariat amb cesura medial. Metre: המרובה. Rima: AA.

Traducció:

*Un neci ha pretès ser dels
fills de reialesa, ser com ells de perfecta stirp.
A la magrana hi ha pela i també suc;
en el jonc, palla, i la cugulla i el blat [creixen plegats].*

[40.3]

1 יֵלֵד וְאִישׁ^a מְסֻכֵּן וְהוּא חָכֵם / טוֹב¹ מִמְּלֹךְ^b זָקֵן בְּלֹא מַעֲשִׂים.^c
2 הִנֵּה^a בְּנֵי אָדָם בְּדַעוֹתָם^b / יִתְוַדְּעוּ, כִּי לֹא בִיחֻסִּים.^c

TT P L^M C V Bp J^B J^K B J^S H: [40.3] || 1^a V Bp J^B J^K B J^S H והוא || C והוא ||
1^b L^M V Bp J^B J^K B J^S H ממלוך || C מִמְּלֹךְ || 1^c C מַעֲשִׂים || 2^a V הצה || 2^b L^M
B בדיעותם || 2^c Per raons mètriques seguim la lliçó que documenta B || P
L^M בִּיחֻסִּים || V Bp J^B J^K J^S H ביוחסים || C בִּיחֻסִּים.

1¹ Coh 4,13; 9,15.

Anàlisi: Apariat amb cesura medial. Metre: המהיר ב. Rima: AA.

Traducció:

*Un minyó míser però savi,
és millor que un ancià que regna sense obres.
Vet aquí que els homes pels seus coneixements
esdevindran cèlebres, no així pels llinatges.*

[40.4]

1 חִכְמָה לְמַד עַל כָּל וּבְרִיּוֹת תֵּאָהֵב, / תִּמְאַס בְּבֵית גֵּאִים וּבְכַנִּיָּא שְׂחָן.¹
2 תִּקְרִיב רְחוּקִים לָךְ וְקִצֵּין תִּהְיֶה, / הִאֲהָבָה קִרְבָּה^a וְחִכְמָה יִחַס.

TT P L^M: [40.4], veg. P [20.6] i L^M [20.5] || 1^a L^M ואנשי || 2^a P L^M קורבה.

1¹ Jb 28,8; 41,26 || מבחר 24.

Anàlisi: Apariat amb cesura medial. Metre: ג השלם. Rima: AA.

Traducció:

*Instrueix-te sàviament sobre tot i les criatures estima,
refusa la casa de superbs i els arrogants.
Apropa els distants cap a tu i cabdill seràs,
ja que l'amor és proximitat i la saviesa, unió.*

CAPÍTOL 41: SOBRE LA RETRIBUCIÓ

מא. מאמר התמורה

[41.1]

1 אם בִּרְכָךָ^a הָאֵל בְּבִרְכָתוֹ,^b / אֹתוֹ יֵרָא, תִּדְבֶּק^c בְּתוֹרָתוֹ.^{d1}
2 נִקְלָ^a לְהַעֲתִיק^b שֵׁשׁ בְּשִׁמְחָתוֹ / מִהַעֲתִיק^c דּוֹאֵג בְּדַאגָּתוֹ.^d

TT P L^M C V Bp J^B J^K B J^S H: [41.1] || 1^a B בירכך || 1^b Bp בתורתו || 1^c B
|| 2^c C מהעתיק || נקל להעתיק || 2^b Bp repeteix || וקל || 2^a B בברכתו || 1^d J^S || ודבק
|| 2^d C בְּדַאגָּתוֹ.

1¹ Dt 4,4.

Anàlisi: Apariat amb cesura medial. Metre: המהיר ב. Rima: aAaA.

Traducció:

*Si Déu t'ha beneït amb la seva benedicció,
tem-lo, enganxat a la seva llei.
És més fàcil que, en la seva alegria, s'aparti qui jubila
que, en el seu reguard, s'aparti qui es preocupa.*

[41.2]

1 תַּמּוּרוֹת^a לְכֹל^b אִישׁ וְקָצַב,^c וְתִכְלָה^d / לְהַקִּים בְּנִפְלוֹ, לְהַשְׁפִּיל גְּאוּנוֹ.^e
2 וְרָאוּי לְמַשְׁפִּיל וְאֵל כָּל^a חַכַּם לֵב / לְהַפִּיר^b זְמַנּוֹ וְלִשְׁמֹר לְשׁוֹנוֹ.^d

TT P L^M C V Bp J^B J^K B J^S H: [41.2] || 1^a H תמורת || 1^b C לְכֹל- || 1^c L^M קצב
|| 2^c Bp || לְהַפִּיר || 2^b C כָּל- || 2^a C || גאונו || 1^e J^S || ותכל' || V H || וקצבה || 1^d L^M || ילשונו || 2^d J^B || זבונו.

Anàlisi: Apariat amb cesura medial. Metre: המתקרב. Rima: AA.

Traducció:

*Premis per a tothom, però amb mesura, i amb el propòsit
d'aixecar a qui ha caigut i de rebaixar el seu orgull.
A qui és instruït i a tot savi de cor li convé
conèixer el seu destí i vigilar la seva llengua.*

[41.3]

1 אֲשֶׁר יִפִּיר בְּעוֹלָמוֹ / לְנַעַר יִחְשׁוּב אוֹתוֹ.
2 וְלֹא יִדְאָג לְרַעְתּוֹ / וְלֹא יִשְׁמַח לְטוֹבָתּוֹ.

TT P C V Bp J^B J^K B J^S H: [41.3] || L^M no documenta aquest proverbi i al seu lloc repeteix el de [25.2].

Anàlisi: Apariat amb cesura medial. Metre: המרנין. Rima: aBbB.

Traducció:

*Qui coneix la durada de la seva vida
la tindrà de serventa.
Ni s'inquietarà pel seu mal
ni s'alegrarà per la seva bondat.*

CAPÍTOL 42: SOBRE LA VERGONYA DEL PREC

מב. מאמר זלות השאלה

[42.1] [42.2]

1 עונה לשואל לו ואם אוכל, ^a / שואב מענה פיהו ושואב שמר.
2 טוב לענות לו לא ויען, פי / הוא מענה אכזר ורע^a ומר.¹

TT P: [42.1] || L^M C V Bp J^B J^K B J^S H: [42.2] || 1^a C אוכל || 1^b Bp J^B הוא ||
1^c B interlinea ושאו || 2^a B interlinea ורע.

2¹ Jr 2,19.

Anàlisi: Apariat amb cesura medial. Metre: המהיר ב. Rima: AA.

Traducció:

*Qui respon a qui li pregunta mentre menja,
no-res és la resposta de la seva boca i no-res [aquesta] ha guardat.
Tant de bo que no l'hagués respost en comptes de fer-ho, ja que
la resposta va ser cruel, dolenta i amarga.*

[42.1]

1 בקיץ יאסוף^a משפיל, / בחורף יאבל^c נואל.
2 קבוץ על יד^{a1} ולא תשקוט, / ומבוז נפשך תגאל.^b
3 ואם תרעב, אכול עפר¹ / כמו נחש ולא תשאל.

TT L^M C V Bp J^B J^K B J^S H: [42.1] || 1^a C יאסוף || 1^b V J^B J^K H בחרף || J^S
בחורף || C בחורף || 1^c Per raons mètriques i semàntiques seguim la lliçó

que, a excepció de L^M, es troba a la resta de testimonis || L^M יאכל || 2^a C דך
|| 2^b C תגאל.

2¹ Pr 13,11 || 3¹ Gn 3,14.

Anàlisi: Tercet amb cesura medial. Metre: המרנין. Rima: AAA.

Traducció:

*A l'estiu recull l'intel·ligent,
a l'hivern es lamenta el neci.
Acumula sobre la mà, no paris,
i del menyspreu salvaràs la teva persona.
Si tens gana, menja pols
com la serp, però no demanis ajuda.*

[42.2]

1 לְמִי מֵרַם מְמוֹת¹ וְשׁוֹכֵן צְלָמוֹת? / לְשׁוֹקֵד עַל דָּלֶת², לְדוֹלֵג עַל מַפְתָּן.³
2 וְאִישׁ בְּשֵׂאלָתוֹ יִפְלֵס חֶרְפּוֹ, / הֲלֹא תִכְרִיעַ הַשְּׂאֵלָה^a הַמַּפְתָּן?

TT P: [42.2] || 2ª Per raons mètriques simplifiquem l'escriptura d'aquest mot || P הֲהִשְׂאֵלָה.

1¹ 1Sa 15,32 || 1² Pr 8,34 || 1³ 1Sa 5,5; Ez 46,2; So 1,9.

Anàlisi: Apariat amb cesura medial. Metre: הארוך ב. Rima: AA.

Traducció:

*Per a qui és l'amargura de la mort i del qui habita a la fosca?
Per a qui vigila sobre la porta, per a qui salta sobre el llindar.
I [per a] l'home [que] amb el seu prec obrirà pas a la seva vergonya,
o no és cert que el prec humilia el regal?*

[42.3]

1 אם לא בעוז תשמור, אשיש לך, בני. / תהיה כמו גבר אשר ראה עני.¹
2 קבר לבוש מלכות וארמון ושש,¹ / אל איש אשר יעשר ואחר העני.

TT P: [42.3].

1¹ Lm 3,1 || 2¹ Pr 31,22.

Anàlisi: Apariat amb cesura medial. Metre: א השלם malgrat que al *délet* del primer vers manca un *iated*. Rima: aAbA.

Traducció:

*Si vigiles de no mostrar-te poderós, m'alegraré per tu, fill meu.
Seràs com un heroi que ha vist l'aflicció.
Un sepulcre de vestidures reials, de porpra i de lli,
[espera] a l'home que serà ric després d'haver estat pobre.*

[42.4] [42.3]

1 עשה שבתיך חול ואל^a תשאל מאיש, / ושואל מתנה בפניו^b היא^c מוצאת.
2 והנה טעמתי^a מרורת^b כל^c דבר / ואין מר כשאלה^d אשר אינה^e נעשית.^f

TT P: [42.4] || L^M C V Bp J^B J^K B J^S H: [42.3] || 1^a L^M V Bp J^B J^K B J^S H
ולא || C || ול^a || 1^b L^M בפיו || C || בפניו || 1^c J^B הוא || 2^a L^M טעמה || 2^b C מרורת ||
2^c C כל- || 2^d L^M כשאלה || 2e C אינה || 2^f C נעשית.

מבחר || 212 שקל || 569 מבחר

Anàlisi: Apariat amb cesura medial. Metre: הארוך ב. Rima: AA.

Traducció:

*Celebra el teu sàbat parcament i no demanis res de ningú,
que qui demana un favor, a la cara li és retret.
Vet aquí que he tastat l'amargantor de cada cosa
i no n'hi ha cap d'amarga com la del prec que no és exaudit.*

CAPÍTOL 43: SOBRE LA NEGACIÓ DE FAVORS

מג. מאמר כפירת הקסד

[43.1]

- 1 בַּתְּבִיל תִּמְצְאוּ רַבִּים / וְהֵם תּוֹעִים בְּאוֹרְחוֹתֵם,
- 2 אֲשֶׁר לְמַחְרָפִים אוֹתָם, / הֲלֹא נוֹתְנִים שְׂאֵלְתָם?
- 3 וְחָלִילָה אֵהִי כֵהֵם! / וְלֹא אֶדְרוֹךְ מִסְּלֵתָם!
- 4 גָּמוּל אֲשִׁיב לְטוֹב וְרַע / כְּדַרְכֵּם, כַּעֲלִילוֹתָם.
- 5 וְלַרְעִים אֲנִי אֶרַע / וְאַצְמִיתָם כְּרַעְתָּם;
- 6 וְלַטּוֹבִים אֲנִי אֵיטִיב / וְלִישָׂרִים בְּלִבּוֹתָם.¹

TT P: [43.1].

6¹ SI 125,4.

Anàlisi: Sextet amb cesura medial. Metre: הַמְרִנִּין. Rima: aBbBcBdBdB eB.

Traducció:

*Al món en trobareu molts
que van errats en els seus camins,
que, als qui els ofenen,
no és cert que els concedeixen la seva petició?
Lluny de mi ser com ells!
No petjaré els seus camins!
Retribuiré a bons i dolents
segons el seu camí, segons la seva inclinació.
Amb els dolents seré dolent,
els exterminaré segons la seva maldat;
als bons faré bondat
i als rectes, segons el seu cor.*

[43.2] [43.1]

1 יָדִיד, כִּי עֲזָרָה בְּהוֹן אוֹ בְּדָבוּר, / תְּהִי אֶזְנְךָ לֹא בְּדִלְת רְצוּעָה.
2 וְאַל נָא תִכְחַשׁ אֲנוּשׁ טוֹב גְּמֻלָּה. ^a / כְּפִירַת ^b חֲסָדִים תִּחַיֵּיב מְנִיעָה.

TT P: [43.2] || L^M C V Bp J^B J^K B J^S H: [43.1] || 1^a L^M omet || 2^a C גְּמֻלָּה || 2^b C כְּפִירַת.

Anàlisi: Apariat amb cesura medial. Metre: המתקרב. Rima: AA.

Traducció:

*A l'amic, quan [et demani que l']ajudis amb diners o consells,
la teva orella sigui favorable del tot.
No vulguis negar a un home bo la teva gràcia.
La denegació de favors has d'evitar.*

[43.3] [43.2]

1 אֲנוּשׁ עֵינָהּ ^a צָמָא, ¹ אֲשֶׁר נוֹצָה ^b לָמוּת, / וּמִצָּא מַעֲיָן ^c טוֹב וְשָׂתָה וַיִּחֲי. ^d
2 הִיִּתְכּוֹן ^a אֵלָיו עֲשׂוֹת עֲרוֹת דָּבָר / לְמַעַן יֵשִׁים אֶת מְקוֹר ^b יוֹפְיוֹ ^c לְסִחֲי?

TT P: [43.3] || L^M C V Bp J^B J^K B J^S H: [43.2] || 1^a L^M עֵינָהּ || 1^b L^M V Bp J^B J^K B J^S H נטָה || C נָטָה || 1^c L^M מעֵיין || C מַעֲיָן || 1^d C וַיִּחֲי || 2^a L^M הִיִּתְכּוֹן || 2^b L^M יוֹפְיוֹ || C יוֹפְיוֹ || V Bp J^B J^K B J^S H יפיו || 2^c L^M omet || 2^d L^M מקורו.

1¹ 2Sa 17,29.

Anàlisi: Apariat amb cesura medial. Metre: הארוך ב. Rima: AA.

Traducció:

*Un home cansat i assedegat, que s'encaminava cap a la mort,
va trobar una font bona, en va beure i va sobreviure.*

*És possible que es comporti de manera obscena
de manera que llenci la font de la seva bellesa a les escombraries?*

[43.4]

- 1 לא תַעֲשֶׂה חֶסֶד לְמַתְנַכֵּר בָּךְ, / יְשִׁים חֶסְדֶיךָ לְרִיק וְתוֹהוּ.
2 אִם אַתָּה לְאִישׁ יִרַע רַע תִּיטִיב שְׂאת, / תֹּאמֶר לְכֹל הַיְצוּר: עֲשׂוּ כַמֶּהוּ.

TT P: [43.4].

שקל 71 || *Mil proverbis* 11,2 || *Paraules e dits* 406; 412.

Anàlisi: Apariat amb cesura medial. Metre: השלם ג, malgrat que els dos primers peus del *délet* del segon vers no s'ajusten al metre. Rima: AA.

Traducció:

*No facis favors a qui t'ignora,
perquè reduirà els teus favors a no-res i confusió.
Però si fent un favor converteixes en amic un home que et feia mal,
digues a tota criatura: «Obreu de manera semblant».*

CAPÍTOL 44: SOBRE ELS GERMANS

מד. מאמר האחים^a

48^a C V Bp J^B J^K B J^S H: האחוה.

[44.1]

1 כָּל עֵת^a יֵשְׁבוּ אֲחִים יַחְדָּו, ^b / הוֹד מִצְבָּתָם, ^c נָרַע קִדְשׁ. ^{d1}

2 עֵת יִפְרְדוּ, ^a נִפְרְדוּ הוֹדָם, ^b / חָלַק לָבָם¹ יֵאכְלֵם חִדְשׁ. ^c

TT P L^M C V Bp J^B J^K B J^S H: [44.1] || 1^a L^M V Bp J^B J^K B J^S H עוֹד || C עוֹד
|| 1^b J^K V H יַחְדָּו || C יַחְדָּו || 1^c Bp J^B מִרְכַּבְתָּם || C מִצְבָּתָם || 1^d L^M B J^S קוֹדֵשׁ
|| 2^a C יִפְרְדוּ || 2^b L^M יִפְרַד || C נִפְרְדוּ || 2^c L^M B חוֹדֵשׁ.

1¹ Is 6,13 || 2¹ Os 10,2.

Anàlisi: Apariat de versos de 16 síl·labes amb cesura medial.
Metre: התנועות. **Rima:** AA.

Traducció:

*Sempre que els germans s'asseuran plegats,
la majestat serà la seva estela, la d'una estirp santa.
Quan se separaran, s'allunyarà la seva majestat,
el seu cor dividit els consumirà en un mes.*

[44.2]

1 בְּעֵת אֲחִים, חֲסִרִי^a לֵב, יְרִיבוֹן, / פְּאָרֵם סָג וְסָר צָלָם¹ וְהֵלָם.

2 וַיִּקְנֶנּוּ הוֹן וְהוֹד כָּל־עוֹד^a הָיֹתָם^b / בָּלַב אֶחָד וְכִיס אֶחָד^c לְכֻלָּם. ^{d1}

TT P L^M C V Bp J^B J^K B J^S H: [44.2] || 1^a L^M Bp חסירי || Per raons mètriques seguim la vocalització que proposa C || 2^a C כָּל־ || 2^b B עת || 2^c V 'אח || 2^d L^M Bp J^B J^S לכולם.

1¹ Nm 14,9 || 2¹ Pr 1,14.

Anàlisi: Apariat amb cesura medial. Metre: המרובה. Rima: AA.

Traducció:

*Quan els germans, insensats, pledejaran,
el seu esplendor es retirarà, s'allunyarà la seva empara i claredat.
Van adquirir riquesa i majestat tot el temps que van ser
un sol cor i tenien una sola bossa.*

[44.3]

1 כְּתוֹב בְּעֵט אֲעִלִּי סֵפֶר וְחֻקָּה^b / אֲשֶׁר רִיבוֹת לְזָרִים^c מְכַשׁוּל וּפּוֹקָה^d.
2 וְאִם אֲרוֹב רַב^{ab} נִזְיֵר אֲחִים¹ וְדָפָה^c, / וּמֵהָ^d יִצְדָּק^{e2} וַיֵּשׁ לוֹ עוֹד צְדָקָה?

TT P L^M C V p Bp J^B J^K B J^S H: [44.3] || 1^a C בְּעֵט || 1^b p חֻקָּה || 1^c V H וְזָכָה || וְזָכָה V H || וְזָכָה L^M 2^c || רַב C 2^b || רוֹב רַב L^M 2^{a-a} || וּפּוֹקוּ B 1^d || לַאִישׁ p יִצְדָּק C 2^e || וְאִם L^M 2^d || וְדָפָה C || וְדָבָה J^K B J^S || וַיֵּדָבָה p.

2¹ Gn 49,26 || 2² Jb 9,2; 25,4.

Anàlisi: Apariat amb cesura medial. Metre: המרובה. Rima: aAaA.

Traducció:

*Escriu amb càlam sobre un llibre i en un estatut
que les baralles per un estrany són entrebanc i ensopec.
Per més que s'hagi barallat el consagrat dels germans i hagi aixafat,
què [el] justificarà? Hi haurà justícia encara per a ell?*

CAPÍTOL 45: SOBRE LA FERMANÇA

מה. מאמר הערבות

[45.1]

1 קחה עצה: ברח מן הערבות^a / ותהיה לך כמו יין לנזיר.
2 ולא תהיה בתוקעי כף¹ במשא^a / ותתן^b על מנת שלא להחזיר.^c

TT P L^M C V p Bp J^B J^K B J^S H: [45.1] | 1^a C הערבות | 2^a p במשה | 2^b C
ותתן | 2^c C להחזיר.

2¹ Pr 22,26.

Anàlisi: Apariat amb cesura medial. Metre: המרובה. Rima: AA.

Traducció:

*Pren un consell: fuig de les fermances,
que siguin per a tu com el vi per a un nazireu.
No et trobis entre els encaixen la mà en un préstec
i dona a condició que no calgui retornar.*

[45.2]

1 אם תהיה^a ערב ותקעת^b לזר / כף¹ רוץ והנצל כצפור, פדרור.^{c2}
2 לך נא והתרפס^a ורעה^b רהב^{c1} / עד תהיה^d תפשי^e וקראו לך דרור.^f

TT P L^M C V p Bp J^B J^K B J^S H: [45.2] | 1^a C תהיה | 1^b C ותקעת | 1^c L^M
B || ורכב^B | 2^b J^B | 2^a C והתרפס | פדרור | C || כדרו | B || לדרור | p J^S || בדרור
|| רעה | 2^f B || חופשי | 2^e p || תהיה | 2^d C || דהב | 2^c J^S || ורעך.

1¹ Pr 6,1 | 1² Pr 26,2 | 2¹ Pr 6,3.

Anàlisi: Aariat amb cesura medial. Metre: א השלם. Rima: AA.

Traducció:

*Si ets fiador i has encaixat amb un estrany
la mà, corre a aixopugar-te com un ocell, com una oreneta.
Vés a prostrar-te i a importunar el teu proïsme
fins que seràs franc i t'alliberaran.*

CAPÍTOL 46: SOBRE L'ENVEJA

מו. מאמר הקנאה

[46.1]

1 קנאה שלח, משפיל, לים כנרת. / היא מפחיתות^a מעשים צמרת.
2 שונאה יגיל^a ואמה תאבל^b, / לא היא^c באויבך^d רק בך נפרת.

TT P L^M C V p Bp J^B J^K B J^S H: [46.1] || 1^a L^M omet מפחיתות || 2^a B יגל ||
2^b J^B תאכל || C תאבל || 2^c J^B היה || 2^d L^M באויבך.

379 שקל || 590 מבחר

Anàlisi: Apariat amb cesura medial. Metre: השלם ג. Rima: aAbA.

Traducció:

L'enveja envia, intel·ligent, al mar de Galilea.

De les conductes infames és el cimbal.

El qui t'odia s'alegrarà i tu t'afligiràs,

perquè no serà reconeixible en el teu enemic sinó només en tu.

[46.2]

1 קנאת איש^a אש מתלקחת / תוליד^b מדון, תעיר שונאה^c.
2 דע פי לאויל^a יהרג^b כעש^{c1} / ולאיש פוטה תמית קנאה.

TT P L^M C V p Bp J^B J^K B J^S H: [46.2] || 1^a Per raons mètriques seguim la
llició que, a excepció de P, es troba a la resta de testimonis || P omet איש ||
1^b J^B תוליה || 1^c L^M קנאה || 2^a C לאויל || 2^b V p J^K J^S H יהרוג || C יהרוג || 2^c
L^M V p Bp J^B J^K B J^S H כעס || C כעס.

2¹ Jb 5,2.

Anàlisi: Apariat de versos de 16 síl·labes amb cesura medial.
Metre: התנועות. Rima: AA.

Traducció:

*L'enveja brusent quan s'inflama
engendra baralles, enardeix odis.
Has de saber que al neci occeix la ràbia
i a l'home ignorant mata l'enveja.*

[46.3] [46.4]

1 תתאז להמית אויב^a ושונא / מדות תמודות^b תאסף^c ותקנה^d.
2 תרבה להיטיב^a ובמעלתך^b / תוסיף^c, ודייך^d מן המקנא^e.

TT P C V p Bp J^B J^K B J^S H: [46.3] || L^M: [46.4] || 1^a L^M אויב || 1^b L^M ותקנה || 2^a L^M V p B H להטיב || J^B להמית || C להטיב || 2^b Per raons mètriques seguim la lliçó que, a excepció de P, es troba a la resta de testimonis || P ומעלתך || C ובמעלתך || 2^c C תוסיף || 2^d V Bp J^B J^K B J^S H ודיך || C ודיך || 2^e P corregeix המקנה en המקנא || p מקנה.

Anàlisi: Apariat amb cesura medial. Metre: הקל ב. Rima: aAbA.

Traducció:

*Desitja eliminar l'enemic i l'adversari
aplegant i adquirint normes gentils.
Si l'obrar amb benvolença augmentes i als teus mèrits
[ho] afegeixes, només [t'hauràs de preocupar] de l'envejós.*

[46.3]

1 אות על רקב עצמות¹ עוין^a מקנא בי, / כי יזעפו פניו עת יחזנה טובי.
2 אחר אשר לבו יעשה שפטים בו,¹ / מה לי שאל? בלתו שופט ורב ריבי.

TT L^M: [46.3] | 1^a L^M עויין.

1¹ Pr 14,30 | 2¹ Ez 5,10.

Anàlisi: Apariat amb cesura medial. Metre: המתפשט ג. Rima: aAbA.

Traducció:

*Un senyal al damunt d'ossos podrits d'enemic és qui em té enveja,
perquè es va aïrar el seu rostre quan va contemplar la meva ufana.
Després que en el seu cor havia dictat sentència,
què m'ha preguntat? Ell sol és jutge i acusador del meu plet.*

[46.4] [46.5]

1 אויב^a בקנאו טעמו משנה¹, / מרוב קנאות, ישר מגנה.

2 אהשוב^a בעצמי^b אראה וכל^c איש^a / אוכל לרצות מן המקנא^d.

TT P C V p Bp J^B J^K B J^S H: [46.4] | L^M: [46.5] | 1^a L^M אויב | 2^{a-a} L^M לכל
לכל צמי | 2^b Bp איש אראה בע צמי | בעצמו | 2^c C וכל | 2^d p המקנה | J^S corregeix
המקנה en המקנא.

1¹ 1Sa 21,14.

Anàlisi: Apariat amb cesura medial. Metre: הקל ב. Rima: aAbA.

Traducció:

*L'enemic que té enveja perd el seu seny
quan, a causa de la seva profusió de gelosies, critica l'honrat.
Penso dins meu i veig clar que tota persona
que destrueix per satisfacció [ho fa] perquè és gelosa.*

CAPÍTOL 47: SOBRE LA BURLA

מז. מאמר הצחוק^a

השחוק J^B || השחוק B J^S C Bp J^K 47^a

[47.1]

1 צאו, בנים, והקבצו ושמעו¹ / ואגידכם ישנות^a גם תדשו².
2 גשה^a, לפי, והנבא נבואות / אמת על^b העצמות היבשות¹.

TT P L^M C V p Bp J^B J^K B J^S H: [47.1] || 1^a C ישנות || 2^a p אשא || 2^b J^B
על אל per corregeix.

1¹ Gn 49,2 || 1² Ct 7,14 || 2¹ Ez 37,4.

Anàlisi: Apariat amb cesura medial. Metre: המרובה. Rima: AA.

Traducció:

*Sortiu, fills, congregueu-vos i escolteu,
us explicaré coses antigues i també noves.
Avança't, cor meu, i profetitza'ls profecies
veritables sobre els ossos ressecs.*

[47.2] [47.5]

1 מצחק^{a1} יעשה כזב ושטים² / ורעיוניו^b עשות רעה להוטים.
2 ויום^a יקצוף ויריק התרטים^{b1}, / יהי^c פסול ואסור ברהטים².

TT P: [47.2] || L^M C V p Bp J^B J^K B J^S H: [47.5] || 1^a J^B משחק || 1^b L^M
ורעיוניו || 2^a L^M ואם || 2^b p הזרטים || 2^c Per raons mètriques seguim la lliçó
que, a excepció de P p, es troba a la resta de testimonis || P יהיה || p יהיא.

1¹ Gn 21,9 || 1² Sl 40,5 || 2¹ 2Re 5,23; Is 3,22 || 2² Gn 30,38.41; Ct 7,6.

Anàlisi: Apariat amb cesura medial. Metre: המרובה. Rima: aAaA.

Traducció:

*Qui fa riota enganya i esgarria,
les seves intencions són àvides d'obrar el mal.
Però el dia que s'enfada i buida el pap,
queda desautoritzat i vedat als abeuradors.*

[47.2]

1 לְמִי אִוִּי וְשִׁיחַ? אִי וְאֵל מִי פָּצְעִים, ¹ / חֲבָלִים וְצִירִים? לְעֹבְדֵי פְסִילִים. ^b
2 עֲרוּמִים, ^a יְחִיפִים ^b וְלָרִיק עֲיִפִים, ^c / צִמְאִים, ^d רַעִיבִים, ^e אֲמִלִּים, עֲמִלִּים.

TT L^M C V p Bp J^B J^K B J^S H: [47.2] || 1^a H ושית || 1^b Bp omet פסילים || 2^a
J^B ירומים גם || 2^b V p Bp J^B J^K B J^S H יחפים || C יחפים || 2^c p Bp B עייפים ||
2^d C צמאים || 2^e V p Bp J^B J^K B J^S H רעבים || C רעבים.

1¹ Pr 23,29.

Anàlisi: Apariat amb cesura medial. Metre: המתקרב. Rima: aBaB.

Traducció:

*Per a qui són l'ai i el lament? Per a qui les ferides,
sofriments i turments? Per als adoradors d'ídols.
Despullats, descalços i cansats en va,
assedegats, famolencs, abatuts i abaltits.*

[47.3]

- 1 פְּסִילֵי^a אִישׁ יִשְׁוּוּהוּ^b / וּבְמִסָּה^c יִנְסוּוּהוּ^d,
 2 לְמִדְחָפוֹת^c דְּחָפוּהוּ / וְעַל צְוָאר הַדְּפוּהוּ^f,
 3 וְיִכְפוּהוּ^a עֲדֵי חָרְמָה / וְלִשְׁמָמָה^b יְבִיאוּהוּ^c,
 4 וְעַד^d כְּלָה^e יְבִיאוּהוּ / וּמִתְכַּבֵּל יִנְדוּוּהוּ^f.

TT L^M C V p Bp J^B J^K B J^S H: [47.3] || 1^a Bp J^B B J^S H || פסילים || C || פסילי || H || 1^c Per raons mètriques seguim la lliçó que, a excepció de L^M, es troba a la resta de testimonis || L^M במסה || J^S ובמה || C || ובמסה || 1^d Per motius morfològics seguim la lliçó que, a excepció de L^M, es troba a la resta de testimonis || L^M יניסוהו || 1^e V J^K H למדחפוי || p || למדחפות || C || למדחפוי || 1^f p || רדפוהו || 2^a J^K J^S || ידינוהו || C || ידינוהו || H || דינוהו || B || J^S H || דינוהו || 2^b V J^K H ולשממ' || 2^c V Bp J^B J^K B J^S H || יניסוהו || 2^d p || ועל || 2e C || כלה || 2^f Bp B || ינדוהו || ועל || 2e C || כלה || 2^f Bp B || ינדוהו || ועל ||

Anàlisi: Quartet amb cesura medial. Metre: ההמרנין. Rima: aAaAbAaA.

Traducció:

*Els ídols humans l'han robat i l'han posat a prova amb temptacions,
 a cops l'han empès i pel clatell l'han estirat,
 l'han colpejat fins a l'extermini i a la devastació l'han dut,
 i cap a l'anorreament el duran i del món el desterraran.*

[47.4]

- 1 בְּקוּבְיָא^a מְצַחֵק עֲצָמָיו מְצַחֵק, ^b / קְרוּבָיו מְרַחֵק וְדַעְתּוֹ יְהוֹלֵל.
 2 לְבִקְרָא^a יְהוֹלֵל לְעַרְב יְמוּלֵל, ¹ / וְהַשֵּׁם יְחַלֵּל וְאַבְיוֹ יְקַלֵּל.

TT L^M C V p Bp J^B J^K B J^S H: [47.4] || 1^a p בקוביה || C בְּקוֹבִיָּא || 1^b V p Bp
J^B J^K B J^S H משחק || C מְשִׁיחַק || 2^a Bp לבוקר || 2^b L^M הש.

2¹ Sl 90,6 || *Safata d'argent* 98 || *Cató* 36.

Anàlisi: Apariat amb cesura medial. Metre: המתקרב. Rima: aBbB.

Traducció:

*Qui juga a daus de si mateix fa riota,
els seus familiars allunya i el seu enteniment ofusca.
Al matí resplendirà i a la tarda es marcarà,
el Nom profanarà i el seu pare maleirà.*

[47.3]

1 צָחוק יִשָּׂךְ כְּצַפְעוֹנֵי וַיִּפְרִישׁ¹ / וְכִאֲשֶׁר תַּעֲשִׂינָה הַדְּבוּרִים.²

2 וּבְצָחוק תַּעֲבוֹר חֲקִים וּמְצוֹת¹ / וְתִשָּׁעָה מֵעֲשֶׂרֶת הַדְּבָרִים.²

TT P: [47.3].

1¹ Pr 23,32 || 1² Dt 1,44 || 2¹ Ne 9,13 || 2² Ex 34,28; Dt 4,14.

Anàlisi: Apariat amb cesura medial. Metre: המרובה. Rima: AA.

Traducció:

*La burla mossega i pica com un escurçó
i com les abelles empaiten, [empaita].
Amb la burla transgrediràs normes i preceptes
i t'apartaràs dels deu manaments.*

[47.4]

1 בְּקַחְתָּם הַעֲצָמוֹת הַיְּבִשׁוֹת¹ / בְּיָדָךְ וְהָיוּ לְאֲחָדִים,²

2 הֲלֹא תִשְׁכַּח אֵלֹהֶי חַי וְקַיִם / אֲשֶׁר הוֹצִיאָךְ מִבֵּית עַבְדִּים?¹

TT P: [47.4].

1¹ Ez 37,4 || 1² Ez 37,17 || 2¹ Ex 20,2; Dt 5,6.

Anàlisi: Apariat amb cesura medial. Metre: המרובה. Rima: AA.

Traducció:

*Quan prens ossos ressecs [o: daus]¹
per unir-los en la teva mà,
no t'oblides del Déu viu i etern
que et va fer sortir de la casa dels esclaus?*

[47.5]

1 וְשֵׁנִית: אֲשֶׁר הוּד גּוֹתֶה תִּשְׁדֹּד / וְתִתֵּן שְׁלֵלָהּ וְחִילָהּ לְזָרִים.
2 וְאַחַר הִיּוֹתֶה מְשֻׁלָּה^a וְעָרוֹם, / בְּאֵף תַּעֲשֶׂה לָּהּ אֱלֹהִים אַחֲרַיִם.¹

TT P: [47.5] || 2^a P משולל.

2¹ Ex 20,3; Dt 5,7.

Anàlisi: Apariat amb cesura medial. Metre: המתקרב. Rima: AA.

Traducció:

*El segon: La dignitat de la teva llar destruiràs
si dones els teus guanys i la teva força a estrangers.
Després que per aquests hauràs estat depredat i despullat,
amb rencor et faràs altres déus.*

¹ A l'edat mitjana la matèria primera que, de manera preferent, s'utilitzava per a confeccionar els daus de joc era l'os, veg. ANGEL LUIS MOLINA, "El juego de dados en la edad media", *Murgetana*, 100, 1999, pp. 95-104 (esp. p. 97).

[47.6]

1 שְׁלֹשִׁי: כִּי תֵאֱמַן כָּל דִּבַּר שְׂוֹא¹ / וְתִהְיֶה הָאֱמֶת מִן גּוֹ גְרוּשָׁה,²
2 וְתִשָּׁבַע עָלַי שְׂקֵר¹ מִכָּרְסִים^a / אֲשֶׁר רָאוּ נְשֵׁלֶשָׁה אוֹ תִמְשָׁה.²

TT P: [47.6] || 2^a P מפורסם.

1¹ Ex 20,7; Dt 5,11 || 1² Jb 30,5 || 2¹ Lv 19,12 || 2² Dt 17,6.

Anàlisi: Apariat amb cesura medial. Metre: המרובה. Rima: aAbA.

Traducció:

*El tercer: Assentaràs tota paraula falsa
i serà la veritat de dins expulsada,
quan juraràs sobre mentida coneguda
que hauran vist tres o cinc.*

[47.7]

1 רְבִיעִי מֵאָמַר: תַּעֲבוֹר בְּשַׁבָּתְךָ / בָּאֵף וְעֶצֶב וְלֹא תִשְׁמַח בְּמַחֹל.¹
2 וְאִם בְּשֵׁר וְלֶחֶם אֵין וְיִין, / רְאֵה כִּי תַעֲשֶׂה שַׁבָּתְךָ חֹל.¹

TT P: [47.7].

1¹ Jr 31,13 || 2¹ Ex 20,8-11; Dt 5,12-15.

Anàlisi: Apariat amb cesura medial. Metre: המרובה. Rima: AA.

Traducció:

*Quart manament: Transgrediràs el teu sàbat [si estaràs]
amb ràbia i tristesa i no t'alegraràs en la dansa.
I si manca la carn, el pa i el vi,
veges que el teu sàbat profanaràs.*

[47.8]

1 ומאמר חמשי: ¹ לבשתו יחלל / פנכבד פנקלה, פניקר פזולל.
2 בקריק חריטיו ותבער חמתו, ¹ / באמו ימלל ואביו יקלל.²

TT P: [47.8].

1¹ Ex 20,12; Dt 5,16 || 2¹ Sl 89,47 || 2² Lv 20,9.

Anàlisi: Apariat amb cesura medial. Metre: המתקרב. Rima: AA.

Traducció:

*Cinquè manament: Per la seva infàmia ha sigut deshonrat
tant l'important com l'insignificant, tant l'home de preu com el roi.
Al buidar el pap i a l'inflamar-se la seva còlera,
contra la seva mare murmura i el seu pare maleeix.*

[47.9]

1 והששי: ¹ בבא אחד להפשיט / פסות שכמו ויגוד לעקבו,²
2 וזה יקצוף וקם עליו להרגו / והפהו בעת יחם לבבו.¹

TT P: [47.9].

1¹ Ex 20,13; Dt 5,17 || 1² Gn 49,19 || 2¹ Dt 19,6.

Anàlisi: Apariat amb cesura medial. Metre: המרובה. Rima: AA.

Traducció:

*El sisè: Si un entra i al treure's
la capa de l'esquena, [un altre] l'ataca pel darrere,
aquest s'enfadarà, se li abraonarà per matar-lo
i el colpirà mentre el seu cor estigui encès.*

[47.10]

1 כִּי יִגְנוּב־רַעַב לְלֶחֶם / אוּ הִצְמִיא אֶל דָּם עֵינָב;²
2 וּלְמִלָּא נִפְשׁוּ כִי יִרַעַב, / אֶל נָא יִבוּזוּ לַגִּנְב־¹.

TT P: [47.10].

1¹ Ex 20,15; Dt 5,19 || 1² Dt 32,14 || 2¹ Pr 6,30.

Anàlisi: Apariat de versos de 16 síl·labes amb cesura medial.
Metre: התנועות. **Rima:** AA.

Traducció:

*És cert que pel pa l'afamat roba
o l'assedegat, per la sang del raïm;
però per omplir la seva gola, perquè estarà afamat,
no vulgueu menystenir el lladre.*

[47.11]

1 תִּפְשִׁיט לְבוּשׁ עָרוֹם וְנִגָּשׁ, נִעְנָה, / גַּם תַּחֲנָה עַל אֶח וְרַע מִחֲנָה.¹
2 תִּקְרִיב דְּבַר לְשָׁקֵר וְתִרְחִיק הָאֱמֶת, / אֶת רַעַף תּוֹנָה וְשָׁקֵר תִּעְנָה.¹

TT P: [47.11].

1¹ Sl 27,3 || 2¹ Ex 20,16; Dt 5,20.

Anàlisi: Apariat amb cesura medial. **Metre:** השלם א. **Rima:** aAbA.

Traducció:

*A qui treuràs el vestit quedarà nu, abatut i afligit,
talment com si un exèrcit acampés contra un germà i amic.
Aproparàs la mentida i allunyaràs la veritat,
si al teu amic enganyes i mentides li respons.*

[47.12]

1 לא תִּחְמוֹד תַּעֲבוֹר יוֹם תַּעְרוֹף שְׁלֶחַן / כִּי תֵאָנֶה נִהְיָה, תִּשְׂאֵף^a לְצַחֹק.
2 תִּתְאוּ שְׁלַל זָרִים תֵּאֲבֹד רְכוּשׁ הַזָּרִים, / מֵאֲסֵף קְרוֹב, יִשְׁנֵאֵף רְחוֹק.

TT P: [47.12] || 1^a P corregeix ף en ך.

Anàlisi: Apariat amb cesura medial. Metre: המתפשט ג. Rima: AA.

Traducció:

*No vulguis desobeir cap llei quan paris taula,
perquè el desig [acaba en] plany, et vol seduir per burlar-se [de
tu].*

*Per desitjar el botí dels estranys destruiràs la propietat dels pares,
et menysprearà el proïsme i t'odiarà el distant.*

CAPÍTOL 48: SOBRE LA INCOHERÈNCIA

מח. מאמר ההפכפכות^a

הפכפכות L^M 48^a.

[48.1]

1 בַּעֲשׂוֹת אָנוֹשׁ מְשֻׁתָּה^b וְרִכּוּשׁ^c וְהוֹן יִבְזוֹר. /
מְזוּג^{d1} לְדֹל^e יַעֲשִׂיר^f, עֲשִׂיר אַזִּי² יִלְעִיט.
2 וְרָאוּ שְׂגִיאתוֹ: ^aכִּי שָׂוָא תְּמוּרָתוֹ. ¹ /
לְרַב, הֲלֹא יִרְבֶּה? לְמַעַט, ^cהֲלֹא יִמְעִיט?²

TT P L^M C V p Bp J^B J^K B J^S H: [48.1] || 1^a H' בעשות' || C בעשות || 1^b V' שת'
|| C מְשֻׁתָּה || 1^c V H' ורכו' || 1^d H מזוג || 1^e p לכל || 1^f L^M V p Bp J^B J^K B J^S
למ L^M 2^c || פי C 2^b || שגיאתת J^S 2^a || יְהִסִיר C || יחסור H || יחסיר

1¹ Ct 7,3 || 1² Sl 124,3.4.5 || 2¹ Jb 15,31 || 2² Ex 30,15.

Anàlisi: Apariat amb cesura medial. Metre: המתפשט ג. Rima: AA.

Traducció:

En celebrar un home banquets, hisenda i béns malbaratarà.

Vi barrejat al pobre tornarà ric quan pel ric serà un simple tast.

Mireu el seu error: el no-res és la seva recompensa.

Ni el ric augmentarà sa riquesa ni el pobre reduirà sa pobresa.

[48.2]

1 בְּהִיּוֹת לְאִישׁ עֹשֵׂי שְׂדֵה מְאֹד^a גָּדוֹל /
וְשְׂדֵה^b מְעַט מְצַעֵר^c לְרֵשׁ^d אֱלִי צָדוּ.^e

2 מה בְּעָרוֹ^a רוֹאִיוֹ? כִּי יֹאמְרוּ: מַה טּוֹב /

תַּת הַמַּעַט^b לָרַב יַעֲזֹר, עֲשׂוֹת^{cd} נִגְדּוֹ?

TT P L^M C V p Bp J^B J^K B J^S H: [48.2] || 1^a p מאוד || 1^b C וּשְׂדֵהָ || 1^c L^M V p
Bp J^B J^K B J^S H מזער || C מְזַעֵר || 1^d C לְרַשׁ || 1^e J^S צרו || 2^a C בְּעָרוֹ || J^B בְּעָרוֹ
2^b p מעט || 2^{c-e} V Bp J^B J^K B J^S H עזר || C עֲשׂוֹת יַעֲזֹר || 2^d p עשו.

Anàlisi: Apariat amb cesura medial. Metre: המתפשט ג. Rima: AA.

Traducció:

Un home ric té un tros molt gran

i, a la seva vora, un pobre té un tros insignificant.

*En quin pasturaran els seus pastors? Certament diran: «Què és millor
que el pobre al ric doni auxili o que obri en contra d'ell?»*

[48.3]

1 בְּשֶׁכֶל בְּחַן דְּבַר^a בְּכוֹר^b בֶּן צָרוּף^d אוֹתוֹ: /

וְאֵל תֵּאֱמַן בְּאַנוּשׁ^e אֲשֶׁר^f שְׂוֹא^g מִנֶּת כּוֹסוֹ

2 וַאֲיֵן^a עוֹד^b לְדַבֵּר^c שְׂוֹא, הֲיֹתוֹ בָּעֵט כְּתוּב. /

מְכַזֵּב^d בְּמוֹ^e פִּיהוֹ, מְכַזֵּב^f בְּקִלְמוֹסוֹ.^h

TT P L^M C V p Bp J^B J^K B J^S H: [48.3] || 1^a C דְּבַר || 1^b L^M ברור || C בכּוֹ' ||
1^c L^M V p Bp J^B J^K B J^S H בין || C בֵּין || 1^d Per motius semàntics seguim la
llició que, a excepció de P, es troba a la resta de testimonis || P צרִיף || 1^e L^M
V p Bp J^B J^K B J^S H באיש || C בְּאִישׁ || 1^f C corregeix אש per אשר || 1^g Bp
הה || 2^a J^S ואם || 2^b V p Bp J^B J^K B J^S H עד || C עַד || 2^c C לְדַבֵּר || 2^d V Bp J^B
J^K B J^S H מכחש || C מְכַחֵשׁ || 2e C בְּמוֹ || 2^f C פִּיהוֹ || 2^g L^M משקר || 2^h L^M V p
Bp J^B J^K B J^S H בקולמוסו || C בְּקִלְמוֹסוֹ.

Anàlisi: Apariat amb cesura medial. Metre: הארוך א. Rima: AA.

Traducció:

Amb sensatesa i amb gràcia parla al primogènit que atén, afina'l [així]:
«No et fiïs de ningú el destí del qual sigui el no-res
ni tampoc en qui exposi fal·làcies encara que estiguin escrites amb
ploma.
Qui enganya amb la seva boca, enganya amb el seu càlam.»

[48.4]

1 מְלוּוֹה לְאִישׁ עֲשִׂיר, יִחְלִיק^a וַיֹּאמֶר לוֹ: /
תֵּן^b נָא אֲשֶׁר תִּתֶּן^c וּמְשׁוּל בְּמִמוֹנֶי.^d
2 יֹאמֶר^a לְאִישׁ עֲנִי: תֵּן סוֹת וְעַרְבוֹן,¹ /
אוֹתוֹ כְּמוֹ נֶחֱשׁ יִשְׁוֶה^b וְצַפְעוֹנֵי.²

TT P L^M C V p Bp J^B J^K B J^S H: [48.4] || 1^a C יִחְלִיק || 1^b C תֵּן || 1^c C תִּתֶּן ||
1^d L^M בממוני p במטמוני || 2^a V 'יאמ' || 2^b B J^S ישוך.

2¹ Gn 38,17.18.20 || 2² Pr 23,32.

Anàlisi: Apariat amb cesura medial. Metre: המתפשט ג. Rima: AA.

Traducció:

Qui presta a un home ric, l'afalagarà i li dirà:
«Dóna'm el que vulguis i disposa del meu diner».
A l'home pobre dirà: «Lliura mantell i penyora»,
com una serp i un escurçó el mossegarà.

CAPÍTOL 49: SOBRE LA NICIESA

מ.ט. מאמר האולת

[49.1]

1 דְּבָרִים^a אַרְבַּעַה אֲשֶׁר הֵם אֲוֹלֶת: / מְגַנֵּה^b הָאָדָם בְּמָה^c שֶׁהוּא^d עוֹשֶׂה;
2 וּמֵרָאָה לְדַעַת דְּבָרִים^a לֹא יָדַע^b; / וְאִישׁ רָשׁ מִתְעַשֵּׂר^{c1} וְנָבֵל מִתְנַשֵּׂא.^d

TT P L^M C V p Bp J^B J^K B J^S H: [49.1] || 1^a V דברי' || p דברי || 1^b B מגנים ||
1^c J^B repeteix במה || C בְּמָה || 1^d V שהו' || C שֶׁהוּא || 2^a V דברי' || C דְּבָרִים ||
2^b C יָדַע || 2^c C מִתְעַשֵּׂר || 2^d p מתנשה.

2¹ Pr 13,7 || מבחר 260 || שקל 271 || *Cató* 77.

Anàlisi: Apariat amb cesura medial. Metre: הארוך ב. Rima: AA.

Traducció:

Quatre coses que són niciesa:

l'home que critica allò que ell mateix fa;

qui fa veure que sap coses que no sap;

l'home pobre que se les dóna de ric i el ximple que s'exalça.

[49.2]

1 הָאִישׁ אֲשֶׁר יֵאבֵד^a עֲשָׂרוֹ בְּסִבְתּוֹ^b / יְפוֹל וְלֹא יָקוּם כִּי הֵעֵוָה דְּרָכּוֹ.^c
2 כְּסִיל^a וְחִסָּר^b לֵב, יִחְמוֹס כְּגֹן^d שָׂכּוֹ.^{e1} / יִרְעַב וְהִתְקַצֵּף, קִלְלֵם^f בְּשֵׁם מַלְכוֹ.²

TT P L^M C V p Bp J^B J^K B J^S H: [49.2] || 1^a C יאבד || 1^b p בסיבתו || 1^c C
1^c C || 2^a V Bp J^B J^K B J^S H || וכסיל || p בכסיל || C וְכָסִיל || 2^b V Bp J^B J^K B J^S H || דְּרָכּוֹ ||

חסר || C || חסר || 2^c V Bp J^B J^K J^S H לבב || B ליבב || C לִבֵּב || 2^d L^M בגן || 2^e L^M
Bp J^B B סוכו || p סכו || 2^f C ןְהִתְקַצֵּף || 2^g L^M קצף || C קָלֵל.

2¹ Lm 2,6 || 2² Is 8,21.

Anàlisi: Apariat amb cesura medial. Metre: המתפשט ג. Rima: aBbB.

Traducció:

*L'home que destrueix el seu patrimoni per culpa seva,
caurà i no s'aixecarà perquè ha torçut el seu camí.
Estúpid i neci, ha saquejat com un hort la seva cabana.
Quan tindrà fam, s'irritarà i maleirà en nom del seu rei.*

[49.3] [49.4]

1 יֵאמֶר אֲוִיל^a כִּי אֵין^b לְחִכְמָתוֹ / דוֹמָה וְאֵין צְדִיק^c כְּצַדִּיקָתוֹ.

2 אֵךְ כְּאִשֶּׁר יִכִּיר^a כְּסִילוֹתוֹ, ^b / דַּע כִּי קְרוּבָה הִיא רְפוּאָתוֹ.

TT P C V p Bp J^B J^K B J^S H: [49.3] || L^M: [49.4] || 1^a p כסיל || 1^b p איל || 1^c
L^M V Bp J^B J^K B J^S H צדק || C צִדְקָה || 2^a J^B corregeix || 2^b L^M יכיר en יכיל ||
כסולותו || J^S אולתו || בסכלותו.

Anàlisi: Apariat amb cesura medial. Metre: המהיר ב. Rima: aAaA.

Traducció:

*Dirà un toix que la seva saviesa no té
parió i que no hi ha just amb una justícia com la seva.
Ara bé quan reconeixerà la seva niciesa,
sàpigues que propera és la seva cura.*

TT P: [49.5].

1¹ 1Re 6,25; 7,37.

Anàlisi: Apariat amb cesura medial. Metre: המרובה. Rima: AA.

Traducció:

*Qui dissipa la fortuna sense compte ni mesura,
es despulla del vestit per vestir estranys.
S'assembla i és comparable a un llum de cera,
que s'ha fos per il·luminar els altres.*

[49.6] [49.5]

1 כָּל־אִישׁ אֲשֶׁר פִּזַּר הוֹנוֹ, הֲלֹא יִחְרִיב־^e /
בֵּיתוֹ וּמִצְעוֹ^g קִצַּר^h וְלֹא יֵאָרִיף^j?
2 מוֹצִיא כְּדֵי סֶפֶקוֹ,^a הֲוֵן יִחְסַר חֶקְוֹ;^c /
קוֹנֶה לְלֹא צָרְכוֹ, יִמְכּוֹר אֲשֶׁר צָרִיף.

TT P: [49.6] || L^M C V p Bp J^B J^K B J^S H: [49.5] || 1^a C כָּל־ || 1^b Per raons mètriques seguim la lliçó que, a excepció de P, es troba a la resta de testimonis || P omet איש || 1^c C פִּזַּר || 1^d J^B לא || 1^e p ירחיב || C יִחְרִיב || 1^f C ביתו || 1^g C וּמִצְעוֹ || 1^h L^M קצה || C קִצַּר || 1ⁱ L^M הלא || 1^j C יֵאָרִיף || 2^a L^M חוקו || 2^b V Bp J^B J^K B J^S H לא || C לֹא || 2^c L^M p B חוקו.

מבחר 155; 500; 575 || *Paraules e dits* 524.

Anàlisi: Apariat amb cesura medial. Metre: המתפשט ג. Rima: AA.

Traducció:

*Tot el que dissipa la seva fortuna, no és veritat que destrueix
la seva casa i el seu jaç redueix en comptes d'eixamplar?
Qui gasta massa en la seva abundància, vet aquí que la seva mesura
[escassejarà];
qui adquireix el que no necessita, vendrà el que necessita.*